

SÖÖTMI SPLAAN

Iga toimiva ja kasumliku söötmissplaaniga peamine eesmärk on toota võimalikult palju piima koresöödast. Jõusööt peaks vaid täiendama koresööta ja lisama ratsioonile koresöödas puuduvad toitained.

Praktikas toimiva söötmissplaaniga koostamisel farmile tuleks arvestada mitmeid põhimõtteid:

1. Koresöödast proovide võtmine nende toitainete sisalduse määramiseks peaks olema rutiinne tegevus.
2. Eraldi ratsioonid mullikatele, kinnis- ja lüpsvatele lehmadele.
3. Loomi tuleb sööta täpselt vastavalt koostatud ratsioonile.
4. Hinnake ratsiooni tasuvust, mõju toodangule ja vajadusel korrigeerige ratsiooni.

Sageli ei seostata 3. ja 4. punkti efektiivse söötmissplaaniga väljatöötamisega, samas on just need selle protsessi kõige tähtsamad osad.

Koresööda analüüs selle toitainesisalduse määramiseks. Koresööda kuivaine- ja toitainetesisalduse määramine on söötmissplaaniga koostamise alus. Kuna koresööda kvaliteet sõltub väga mitmest faktorist, ei ole mõistlik koostada ratsiooni ainult eeldamise ja oletuste põhjal. Näiteks kui maisisilo keskmine toorproteiinisisaldus on 8,2%, söödetakse aga ~22 kg maisisilo toorproteiinisisaldusega ainult 6,6%, siis saab lehm silost valke vähem koguses, mis võrdub 4,5 kg piima tootmiseks vajaliku toorproteiini kogusega. Sama põhimõtte kehtib ka ratsiooni eeldatust madalama energiasisalduse korral – lehmad lüpsavad alla oma võimete ja nende tiinestumistulemused halvenevad.

Kui koresööda proteiini- ja/või energiasisaldus on eeldatust kõrgem, saab sööta madalama proteiinisisaldusega või väiksemas koguses jõusööta, mis tähendab odavamalt ratsiooni. Arvestades, et sööda hind moodustab piima omahinnast 40–60%, on koresööda õige toitainetesisalduse teadmine karja majandamise seisukohast suure tähtsusega.

Võrdselt oluline on ka noorloomadele ja kinnislehmadele söödetava koresööda kvaliteedi kontrollimine. Noorloomad, kelle ratsioonis on puudu proteiini, on väiksemad, energiapuuduses kasvanud mullikad on aga soovitud kergemad. Selliste loomade üleskasvatamiskulud on suuremad ning nende tulevane piimatoodang on loodetust madalam.

Kinnislehmad peaksid säilitama optimaalse (3,0–3,5) kehakonditsiooni kogu kinnisperioodi jooksul. Loomad, kelle kehakonditsioon on optimaalsest madalam või kõrgem, võivad toota järgneva laktatsiooni jooksul 500–700 kg vähem piima. Liiga madala või kõrge energiasisaldusega ratsioon põhjustab kinnislehmade soovimatut kõhnumist või rasvumist.

Ratsioon peab vastama ka looma söötmissgrupile sõltuvalt laktatsioonijärgust. Laktatsiooni alustanud loomad peavad saama parima võimaliku kvaliteediga koresööta, sest nad ei ole võimelised tarbima piisavas koguses sööta. Seepärast peab iga nende suutäis sisaldama maksimaalselt toitaineid. Mida kõrgem on koresöödast saadavate toitainete osakaal, seda parem see on loomade tervisele.

Üle viie kuu vanustele noorloomadele ja kinnislehmadele sobib ka madalama toitainetesisaldusega koresööt. Nende koresööt võib olla küll madalama toiteväärtusega, kuid kindlasti mitte ebakvaliteetne.

Koostage eraldi ratsioonid noorloomadele, kinnis- ja lüpsilehmadele, vajadusel kasutage söötmisspetsialisti abi. Kui kasutatavad koresöödad on analüüsitud, tuleks saadud analüüsivastuseid ka kasutada. Sageli kulutatakse päris palju aega ja raha küll söötade analüüsiks, kuid jäetakse siiski ratsioonid tasakaalustamata. Kui farmer pole veendunud oma oskustes, peaks ta kasutama söötmisspetsialisti abi. Koostatud ratsioon peaks sobima söötmissüsteemiga, näiteks olema mikseriga segatav ning selline, mida loomad ka söövad. Ratsiooni koostamisel

tuleks arvestada olemasolevate koresööda- ja teraviljakoguste optimaalse kasutamiseks. Tähtis on ka mõista, miks iga konkreetne sööt ratsiooni lisatud on.

Iga kord, kui võetakse kasutusele uus koresööda partii, tuleks üle vaadata ka ratsioonid. Isegi väikesed muutused sööda kvaliteedis võivad vähendada toodangut ja looma võimet taastada oma kehavarud laktatsiooni teises pooles.

Paljud erinevad kore- ja jõusööda kombinatsioonid kataksid loomade toitainete vajaduse, kuid siiski peaks iga farmer leidma oma karjale sobivaima variandi, mida loomad meelsasti söövad ja mida on farmeril mugav kasutada.

Koostatud ratsioonist tuleks täpselt kinni pidada. Pärast seda, kui ratsioon on paberil või arvutis tasakaalustatud, on oluline teha muudatused ka söötmiss plaanis. Enamasti on selliseid muudatusi lihtne ellu viia, kuid need jäetakse tegemata ja seeläbi kannatavad karja majanduslikud näitajad.

Meeles tuleks pidada, et hea söötmiss plaan või ratsioon toimib vaid juhul kui ka tegelikult söödetakse söötasid koguses, mis ratsioonis on välja arvutatud. Seepärast on soovitatav rutiinselt kontrollida kaalusid, millega sööt kaalutakse. Sama kehtib ka söödamikserite kaalude kohta.

Piimakarja söötmiss el on üheks võtmesõnaks söömus. Mida rohkem on lehm võimeline laktatsiooni alguses sööta omastama, seda kõrgemaks kujuneb tema laktatsiooni toodang, ning seda väiksem on tervise- ja sigimisprobleemide tekkimise oht. Uuringud näitavad, et võimalusel söövad lehmad vähemalt 10 korda ööpäevas. Kui söödaküna on enne järgmist söötmiskorda tühjad, tuleks suurendada sööda kogust. See tähendab, et ei suurendata ainult koresööda kogust, vaid kõigi ratsiooni koostisosade koguseid. Söödakogused tuleks korrigeerida ka juhul, kui enne järgmist söötmiskorda on söödaküna rohkem kui 5% vana sööta.

Söötmiss plaani hindamine. Selleks tuleb silmas pidada mitmeid aspekte:

1. Kas lehmad saavad toitaineid vastavalt toodangule? Lehmad, kes ei saa söödaga piisavalt proteiini, toodavad vähem piima. Proteiini lisamisele ratsiooni reageerib looma organism umbes nädala jooksul. Energiapuuduses lehmad sageli ei saavuta oma potentsiaalset toodangutaset, kõhnuvad ja nende tiinestuvus on madal.

Vitamiinide ja mineraalainete puudus ratsioonis võib põhjustada sigimishäireid ja organismi immuunsüsteemi nõrgenemist. Nende kulukate probleemide vältimiseks tuleb veenduda, et loomad vajalikud kogused ka omastavad.

2. Lehmadele meeldib sööta sorteerida. Ratsiooni koostamisel tuleks sellega arvestada ja sööda peenestamise ning segamisega muuta see loomadele ebamugavaks. Samas soodustab pikem heksel mäletsemist. Laudas lehma jälgides on ideaalne, kui mäletseb rohkem kui 60% puhkavatest loomadest.

3. Hinnake söötmiss plaani majanduslikust küljest. Arvestage kõikide söötmiss ega seotud kuludega, hinnake, kas on võimalik vähendada kulutusi samal ajal säilitades piimatoodangut.

- Kasutage võimalikult palju koresööta, sest kvaliteetne koresööt on odavam toitaineteallikas piimatootmises.
- Millal tehti viimane sööda-analüüs? Kui see toimus paar kuud tagasi, on ilmselt viimane aeg võtta uued proovid ja saata need laborisse.
- Ostusööta kasutades ärge vaadake ainult selle hinda. Söödafirmad müüvad mitmeid sama toorproteiinisaldusega, kuid erineva energiasaldusega jõusöödasegusid ja kõige odavam 18% toorproteiinisaldusega jõusöödasegu ei ole alati parim.
- Jõusöödasegud sisaldavad sageli ka söödalisandeid nagu pärm, sooda või kaitstud rasvad. Kui kasutate selliseid söötasid, kalkuleerige, kas makstud lisaraha ennast ka ära tasub.

Infolehe koostamisel on kasutatud internetilehel www.thedairysite.com avaldatud materjale